سخن سردبیر
Editorial
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره نهم، شماره سوم، پاییز ۱۳۸۹، ۱۵۲-۱۴۹

فرآیند بررسی یک مقاله در مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان از ارسال تا چاپ

The Process of Reviewing an Article in the Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences from Submission to Publication

محسن رضائیان[۱]

M. Rezaeian

مقالات علمی- پژوهشی که حاصل تلاش‌های خستگی‌ناپذیر نویسندگان آن‌ها می‌باشند، زمانی که به چاپ می‌رسند نه تنها موجبات خوشنودی و رفع خستگی نویسندگان خود را فراهم می‌آورند، بلکه به ارتقاء سطح دانش در حوزه‌های گوناگون معرفت بشری می‌انجامند. گاهی اوقات در برخی از حوزه‌های معرفت بشری، مقالات چاپ شده می‌توانند در تدوین سیاستگزاری‌های کلان جامعه نیز نقش مهمی را ایفا نمایند. در حوزه‌های مشخصی از معرفت بشری نظیر حوزه سلامت، نتایج حاصل از کارهای تحقیقاتی پژوهشگران که در قالب مقالات تحقیقی به زیور طبع آراسته می‌گردند، می‌توانند به ارتقاء سلامت آحاد جامعه نیز منجر شوند.

با این وجود، یک مقاله از زمان نگارش توسط نویسنده یا نویسندگان خود و ارسال آن برای یک مجله، تا زمانی که در مجله به چاپ می‌رسد راه طولانی و پر پیچ خمی را طی می‌نماید. در طی این مسیر طولانی ممکن است مقاله چندین بار مورد بازبینی قرار گرفته و شیوه نوشتن آن دستخوش تغییر و تحول گردد. شناخت مراحل مختلف این مسیر نه تنها برای نویسندگان، بلکه برای خوانندگان مقالات نیز سودمند می‌باشد. از همین رو، در سخن سردبیری این شماره به مراحل مختلف و گوناگونی که از ارسال یک مقاله تا چاپ آن در مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان طی می‌گردد، اشاره خواهد شد.

مرحله اول: بررسی مقاله توسط کارشناسان مجله

پس از ارسال یک مقاله به دفتر مجله و در مرحله اول، ساختار مقاله توسط کارشناسان دفتر مجله مورد بررسی دقیق قرار می‌گیرد. معمولاً هر مجله و از جمله مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، دستورالعملی را برای تدوین مقالات خود از نظر

۱- دانشیار گروه آموزشی پزشکی اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
تلفن: ۰۳۹۱-۵۲۳٤۰۰۳، دورنگار: ۰۳۹۱-۵۲۲۵۲۰۹، پست الکترونیکی: moeygmr2@yahoo.co.uk

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1389.9.3.1.8]

ساختاری در نظر می‌گیرد. این دستورالعمل که به شیوه‌های مختلف یا از طریق درج صفحاتی در مجله و یا از طریق سایت مجله قابل دسترسی است، بایستی به دقت توسط نویسندگان مورد مطالعه و رعایت قرار گیرد.

بنابراین، بلافاصله پس از آنکه یک مقاله توسط مجله دریافت گردید، کارشناسان مجله هماهنگی و همخوانی مقاله ارسال شده با دستورالعمل مجله را مورد بررسی قرار داده و در صورت برخورد با هرگونه اشکال، مراتب را به نویسنده(گان) مقاله منعکس نموده و از آنها درخواست می‌کنند تا در اسرع وقت نسبت به رفع ایرادات مطروحه اقدام و مقاله را برای بار دوم به مجله ارسال نمایند. این مرحله ممکن است از ۲۴ ساعت تا یک هفته به طول انجامد.

مرحله دوم: بررسی مقاله توسط سردبیر یا دستیاران سردبیر

در صورتی که مقاله از مرحله اول به سلامت عبور نماید، بایستی توسط سردبیر و یا دستیارانی که وی مشخص می‌نماید، به دقت مورد بررسی و مطالعه قرار گیرد. در این مرحله دو سؤال بسیار مهم و حیاتی مورد توجه قرار خواهند گرفت. سؤال اول این است که آیا موضوع مقاله در حیطه موضوعات تخصصی مورد علاقه مجله قرار می‌گیرد؟ سؤال دوم این است که آیا مقاله ارسال شده چیز جدیدی را به دانش موجود اضافه خواهد کرد؟ هر دوی این سؤالات از اهمیت شایان توجهی برخوردار می‌باشند، چرا که مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان همانند سایر نشریات علمی، علاقمند به چاپ مقالاتی می‌باشد که نه تنها در حیطه موضوعات مورد علاقه مجله بوده بلکه موضوع تازه‌ای را به دانش موجود اضافه نمایند.

بنابراین، مقالاتی که حرف تازه‌ای برای گفتن نداشته باشند، یا از روش کار متقن و صحیحی برخوردار نباشند، در این مرحله با عدم پذیرش روبرو خواهند شد. لازم به توضیح است که این مرحله ممکن است از یک تا دو هفته به طول انجامد و اگر چه عبور از این مرحله بسیار دشوار است اما در صورت عبور از این مرحله هم نمی‌توان مطمئن بود که در نهایت مقاله چاپ خواهد شد، چرا که مقاله وارد چرخه اصلی و حساس مرور همتایان سردبیری خواهد گردید.

مرحله سوم: مرور همتایان سردبیری

در صورتی که مقاله به این مرحله قدم گذارد، توسط سردبیر، سه داور برای مقاله انتخاب می‌گردند. داوران انتخاب شده بایستی از تخصص و تبحر لازم پیرامون موضوع مقاله برخوردار بوده و با نحوه داوری نیز آشنا باشند. سپس، سردبیر با داوران انتخاب شده تماس گرفته و موضوع داوری مقاله را با آنها در میان می‌گذارد. در صورتی که داوران انجام داوری را متقبل شوند مدت زمانی در اختیار آنها قرار می‌گیرد تا در آن زمان بتوانند به دقت مقاله را مورد مطالعه قرار داده و نقاط قوت و ضعف آن را مورد نقد و بررسی قرار دهند. این مدت زمان ممکن است تا یک ماه در نظر گرفته شود.

در صورتی که یکی از داوران به دلیلی از انجام داوری انصراف دهد سردبیر، داور دیگری را انتخاب کرده و با وی وارد مذاکره خواهد شد. اگر چه در حالت آرمانی این مرحله بایستی ظرف مدت یک ماه خاتمه یابد، اما در عمل ممکن است تا چندین ماه به طول انجامد. به هر صورت، داوران پس از بررسی دقیق یک مقاله ممکن است نظرات خود را در قالب یکی از سه پیشنهاد زیر به سردبیر مجله اعلام نمایند:

۱. چاپ مقاله با انجام اصلاحات جزیی

۲. چاپ مقاله با انجام اصلاحات کلی

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1389.9.3.1.8]

۳. عدم پذیرش مقاله

در صورتی که تمامی داوران به رد صلاحیت مقاله نظر داشته باشند، سردبیر با بررسی دقیق نظرات آن‌ها تصمیم خواهد گرفت که آیا نامه عدم پذیرش مقاله را برای نویسندگان ارسال نماید و یا نظر داوران بیشتری را جویا گردد. در صورتی که داوران چاپ مقاله را با اصلاحات کلی و یا جزیی درخواست کرده باشند، سردبیر مجله پس از بررسی دقیق نظرات داوران، تصمیم نهایی را در خصوص مکاتبه با نویسنده و ارائه لیست اصلاحات به وی خواهد گرفت.

مرحله چهارم: تصحیح مقاله توسط نویسندگان

مهلت داده شده در این مرحله به نویسندگان از دو تا چهار هفته می‌تواند متفاوت باشد. نویسندگان در این مدت بایستی به دقت نظر داوران را مورد کنکاش قرار داده و تا جای ممکن نسبت به رفع نواقص اعلام شده اقدام نمایند. در صورتی که نویسندگان، انجام مورد یا مواردی از اصلاحات درخواستی را غیرمنطقی و یا غیرممکن می‌دانند، بایستی به هنگام ارسال مجدد مقاله خود به سردبیر، ادله لازم و منطقی جهت توجیه غیرمنطقی یا غیرممکن بودن انجام اصلاحات مورد نظر را اعلام نمایند.

در این مرحله، توصیه می‌شود که نویسندگان با نوشتن نامه‌ای به سردبیر، وی را از انجام اصلاحات انجام شده در متن مقاله به دقت مطلع نمایند. هر گونه اصلاح انجام شده بهتر است که در متن مقاله به دقت مشخص گردد تا از متن قبلی قابل تشخیص باشد. همچنین، توصیه می‌گردد که نویسندگان مهلت ارائه شده توسط نشریه را به دقت رعایت نموده و تا قبل از انقضای این مهلت، مقاله تصحیح شده را به همراه نامه خود، به سردبیر مجله ارسال نمایند.

مرحله پنجم: بررسی تصمیمات انجام شده توسط داوران

پس از دریافت مقاله تصحیح شده همراه با نامه نویسندگان، سردبیر مقاله را جهت بررسی به داوران منتخب ارسال می‌نماید. داوران بایستی در مهلت تعیین شده که معمولاً دو هفته می‌باشد، مقاله و نظر نویسندگان را به دقت بررسی نموده و میزان تصحیحات انجام شده را مورد توجه قرار دهند. در این مرحله، اگر تصحیحات انجام شده در مقاله از نظر داوران مناسب و کافی تشخیص داده شود، آن‌ها مراتب را به سردبیر مجله اعلام می‌نمایند. اما اگر تعدادی از اصلاحات انجام نشده باشد، ممکن است داوران انجام مجدد اصلاحات باقیمانده را درخواست نمایند. در مواردی هم که داوران اصلاحات انجام شده را بسیار ضعیف قلمداد نموده و یا تشخیص دهند که نویسنده قادر به انجام اصلاحات نیست، پیشنهاد خود مبنی بر رد مقاله را برای سردبیر ارسال خواهند کرد. بنابراین، در این مرحله ممکن است که سرنوشت مقاله به سه صورت زیر رقم بخورد:

۱. رد کامل مقاله

۲. درخواست اصلاحات باقیمانده

۳. موافقت با اصلاحات انجام شده

در پایان این مرحله نیز سردبیر، نظر داوران را به دقت مورد مطالعه قرار می‌دهد. در صورتی که وی تصمیم به رد مقاله بگیرد، نامه عدم پذیرش صادر می‌گردد. در صورتی که انجام اصلاحات مورد نیاز باشد موضوع به اطلاع نویسندگان خواهد رسید و از آن‌ها خواسته می‌شود که حداکثر در طی دو هفته اصلاحات را انجام داده و مقاله تصحیح شده را دو مرتبه ارسال

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1389.9.3.1.8]

نمایند. در صورتی که سردبیر گزینه چاپ مقاله را انتخاب کند، نامه پذیرش برای نویسندگان صادر و مقاله جهت انجام امور ویراستاری تحویل ویراستار مجله می‌گردد.

مرحله ششم: ویراستاری و فرمت نمودن مقاله پذیرش شده

در این مرحله، ویراستار مجله به دقت مقاله نهایی پذیرش شده را مورد مطالعه و ویراستاری قرار می‌دهد. گاهی اوقات ممکن است حجم ویراستاری انجام شده بسیار اندک باشد. اما گاهی ممکن است بخش‌های مختلف مقاله از نظر ویراستار محتاج بازنویسی مجدد باشد. همچنین، در این مرحله ممکن است ایراداتی که از نظر نویسندگان و داوران مخفی مانده بود، توسط ویراستار کشف گردد. نحوه نوشتن منابع و ارجاع به آنها در متن، نحوه تهیه جداول و نمودارها، همخوانی اعداد در خلاصه، متن، جداول و نمودارها از جمله مواردی است که توسط ویراستار به دقت مورد توجه قرار می‌گیرد.

این مرحله ممکن است تا یک هفته به طول انجامد. در طی این مرحله گاهی اوقات ضرورت می‌یابد ویراستار با نویسنده مقاله تماس حاصل نماید تا هرگونه شبهه یا ابهامی رفع گردد. در پایان این مرحله و پس از انجام کلیه امور ویراستاری، مقاله توسط تایپیست مجله دقیقاً به ساختار مجله برگردانده می‌شود و جهت تأیید نهایی به نویسندگان ارسال می‌گردد.

مرحله هفتم: تأیید نهایی مقاله فرمت شده توسط نویسندگان

در این مرحله که آخرین مرحله در چاپ مقاله می‌باشد، مقاله ویراستاری شده‌ای که به ساختار مجله برگردانده شده، بایستی توسط نویسندگان مورد بازخوانی بسیار دقیق قرار گیرد. این دقت، از عنوان مقاله شروع شده و تا پایان منابع مقاله ادامه خواهد داشت. گاهی ممکن است در تایپ اسامی اشتباه رخ داده باشد، بنابراین، حتی اسامی نویسندگان و آدرس نهایی آن‌ها بایستی به دقت مورد توجه قرار گیرد، زیرا در صورت تأیید نهایی نویسندگان، مقاله عیناً به زیور طبع آراسته خواهد شد. از آن جایی که با چاپ مقاله، دیگر امکان رفع خطایی وجود نخواهد داشت، به نویسندگان توصیه می‌گردد این مرحله را با دقت و وسواس بسیار زیادی به پایان برسانند.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1389.9.3.1.8]